

1 Borren en Staalenhoef Architecten maakt deel uit van GEAR, een nieuw samenwerkingsverband van vier Friese architectenbureaus dat als vliegwiél wil fungeren voor de ruimtelijke ontwikkeling in de provincie en dat gebundeld makkelijker grote bouwopdrachten beoogt binnen te halen.

Dan liever nog wat groter

Gebouw

Liflafferige flubberties, daar doen ze niet aan. Weg met onnodige versieringen, besteed je geld liever aan nog wat extra ruimte, is de stelling van Borren en Staalenhoef Architecten. Dat geeft flexibiliteit en dus duurzaamheid. Door Ria Kraa.

Waarschijnlijk is het helemaal niet zo praktisch, maar in de beginfase van elke nieuwe opdracht doen we alles samen." 'We', dat zijn Jacob Borren en zijn partner André Staalenhoef, die met vier medewerkers het in Leeuwarden gevestigde Borren en Staalenhoef Architecten vormen. Die dubbele blik kost misschien meer tijd en energie, maar zo zijn hun karakters nu eenmaal: "We willen er beiden wat van vinden." En het werkt goed, want al schuiven ze met z'n tweeën bij een nieuwe opdrachtgever aan tafel, na afloop blijkt altijd dat ze verschillende dingen hebben gehoord. Dus dat leidt tot discussie. 'Nee hoor, hij zei dát', zo gaat het dan, en 'ja maar hij vond eigenlijk dát.' En dat uitgebreid bespreken van de intenties van de opdrachtgever levert een stevige basis voor het ontwerp. "Zo houden we elkaar scherp." Want die opdrachtgever goed begrijpen is wezenlijk. Ze willen maken wat die opdrachtgever nodig heeft, ze zijn geen autonome scheppers van vrije kunst of zo. "Architectuur is geen kunst, welnee, juist expliciet níet. Een opdrachtgever vraagt nooit om architectuur, laat staan om kunst. Die wil gewoon een praktisch gebouw dat functioneert zoals het bedoeld is."

Dat wil niet zeggen dat de architecten hun smaak aanpassen aan die van de opdrachtgever. Een blik op hun oeuvre leert dat de mannen houden van strak en sober, niet van tierelantijntjes. "André heeft dat nog sterker dan ik. Wij geloven absoluut niet in retrostijlen als die jarenzestigwoningen die nu zo in zijn." Dat is nep-gezelligheid. Een gebouw moet juist een intrinsieke gezelligheid hebben, en die ontstaat alleen als je je er fijn in voelt.

En waar voel je je wezenlijk fijn in? Daar komen ze in gesprek met een opdrachtgever wel uit. Want er moet altijd gekozen worden. "Je kunt een belachelijk groot budget hebben of spannend weinig geld, er is altijd een limiet. Dus je moet altijd de afweging maken: waar steek ik dat geld in, wat wil ik nou?" En als een opdrachtgever in eerste instantie denkt dat-ie nog wel wat geld overheeft voor een extra koperen afwerking of houten uitsteeksel van het een of het ander, dan zijn Borren en Staalenhoef er als de kippen bij om te vragen of dat geld niet beter gestoken kan worden in extra hoogte of breedte. "Wil je echt een liflafferig fliebertje dat alleen maar geld kost, dat je volgend jaar opnieuw moet verven en over vijf jaar verrot is? Of een iets grotere slaapkamer zodat je je bed niet alleen in de lengterichting kunt neerzetten, maar ook dwars? Dan heb je meer keuze. En daar word je geluk-

Aan de parkzijde sluiten de ronde vormen mooi aan met de slingerbewegingen in het Wilhelminapark. Foto: Pieter Kers

kiger van. Het is altijd functioneler als je gaat voor maximaal volume. Grotere ruimtes maken is op lange termijn beter besteed geld."

Flexibiliteit

Grotere ruimtes maken is ook wat het bureau deed bij het ontwerpen van het multifunctionele zorggebouw in Grou, dat vorig jaar werd opgeleverd. Hier is het groot in de zin van 'in potentie groot'; de ruimtes zijn maximaal flexibel gemaakt, zodat ze in de toekomst zonder ingewikkelde dure ingrepen een andere functie kunnen krijgen. Dát is ook een vorm van duurzaamheid, en misschien wel een grotere opbrengst dan extra dik glas of ingewikkelde verwarmingssystemen. Flexibiliteit inbouwen kost meer in de bouwfase, maar als je daarmee bereikt dat je een gebouw niet na een beperkt aantal jaren al moet slopen omdat het niet passend is voor nieuwe gebruikseisen, dan

is dat makkelijk terugverdiend. In Grou is daarom de dragende constructie gescheiden van de muren die de ruimtes indelen. Zo is het in de toekomst niet moeilijk om vleugels anders in te richten, de bewoning meer naar buiten of naar binnen te richten, kamers groter of klei-

Een opdrachtgever vraagt nooit om architectuur. Die wil gewoon een praktisch gebouw

ner te maken, badkamers toe te voegen of te slopen enzovoorts. Het hangt er maar net van af of er mensen wonen of werken die meer of minder zelfstandig functioneren dan wel zorg behoeven.

De groepswoningen zijn ook om te toveren tot één grote kantoor-tuin of privéwoning.

Trommels

Qua aanzicht bestaat het gebouw uit drie 'trommels', ronde delen die aaneengeregen zijn door rechte blokken. Die strakke onderbouw sluit mooi aan bij het jarenzestigwijke aan de westkant van het centrum. En de ronde vormen - twee van één verdieping en één met drie - refereren aan de zwerige slingervormen van het Wilhelminaparkje aan de oostkant. Maar die rondingen zijn vooral ook praktisch: een woongroep in de vorm van een halve ronde cirkel maakt dat de bewoners allemaal grenzen aan een centrale introverte ruimte, én een ruim stuk gevel hebben aan de buitenzijde. Het is dus niet alleen een esthetische keuze geweest, en het moet vooral ook geen maniertje worden - dus nu het architectenbureau werkt aan de volgende fase van de 'woon-

zorgzone' (zie kader) is afgestapt van het plan om in totaal zes cirkelvormen te maken. Het volgende gebouw wordt een rechthoekig carré.

Deskundigheid

Ze hebben, benadrukt Borren, veel bewondering voor de opdrachtgevers, dat ze het aandurfden met een architectenbureau dat voorheen nog nooit een zorggebouw ontworpen had. "Gelukkig hadden ze vertrouwen in de deskundigheid van de architect" - met andere woorden: dat is allesbehalve vanzelfsprekend. "Tegenwoordig moet je als je een politiebureau wilt ontwerpen haast per definitie al eerder een politiebureau hebben ontworpen. Hetzelfde geldt voor scholen en voor ziekenhuizen. Maar geen ziekenhuis is gebaat bij een architect die alleen ziekenhuizen bouwt. Want dat staat garant voor een houding van 'ja maar zo heb ik het altijd gedaan' en 'zo deed ik het daar en daar ook'."

Een architect moet nooit een houding hebben dat hij het beter weet dan de opdrachtgever, en andersom moet een opdrachtgever nooit denken dat een architect het beter weet dan hij. Je moet vertrouwen op zijn deskundigheid, maar je moet wel meedenken en kritisch zijn. "Net zoals je moet meedenken met je advocaat of je huisarts. Anders doe je jezelf tekort. Kritiek, daar kunnen we wel tegen. Kritiek is puur betrokkenheid. Je moet het nooit helemaal aan de ander overlaten met een houding van het-zal-wel-goed-komen."

"Wij geloven dat je in een bouwproces een team bent. De opdrachtgever, de architect, de aannemer: het is constant schakelen tussen die drie. Wij zien ons werk als sport: je hebt hetzelfde doel: succes behalen. Je wint als het project een succes wordt. Dan kun je niet zonder elkaar. Je moet alle drie knokken voor wat je precies wilt." Dat wil natuurlijk niet zeggen dat je altijd je zin krijgt. Beneden is de gevel afgewerkt met oranje glasplaten, precies wat de architect voorstelde, want onderhoudsvrij. "En boven wilden we graag een gevelbekleding van bamboestokken. Want er mocht ook wel wat spannends gebeuren, en een gevelbekleding van bamboestokken is er nog niet in Nederland. Maar dat is toch niet aangedurfd; het is fijnbezaagd vuren geworden. Jammer, daarin hebben wij kennelijk te weinig overredingskracht gehad. Maar mwah, zo is het ook prima, we schamen ons er niet voor. Je kunt ons aanspreken op alles wat we hebben gebouwd. Je hebt een ontwerp maar het gebouw groeit in gesprek met de opdrachtgever en de aannemer. Je moet ook niet te dogmatisch zijn."

Noorderbreedte en Talant

In multifunctioneel centrum Grou, op de kruising van Nij Djip en de Oostergoestraat in Grou, heeft Zorggroep Noorderbreedte zeven groepswoningen voor dementerenden, een thuiszorgkantoor en een restaurant. Talant exploiteert er twee groepswoningen voor mensen met een verstandelijke beperking en twee

zorgappartementen. Verder zitten in het gebouw Kinderopvang Friesland, Thuiszorg Het Friese Land, een consultatiebureau, Kapsalon Eef, Fitnesscentrum Sporza en vergader- en oefenruimtes. Zorggroep Noorderbreedte heeft het gebouw samen met woningcorporatie Welkom ontwikkeld in het kader van het in 2004 met de gemeente

Boarnsterhim getekende Convenant Woonzorgzone. Deze krijgt vier locaties, waarvan het mfc de eerste en centrale is. Fase twee is momenteel in ontwikkeling. De aanloop vergde veel tijd, omdat behalve de oude bibliotheek en veertien seniorenwoningen ook garageboxen van particulieren gesloopt moesten worden.